

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Uusi Kotoutumislaki astuu voimaan vuoden 2025 alussa, josta lähtien kunnilla on entistä suurempi vastuu kotoutumisesta ja sitä edistävien palveluiden järjestämisestä. Lain tavoitteena on panostaa kotoutumisen alkuvaiheeseen, jotta maahanmuuttajien kotoutuminen ja työllistyminen nopeutuisi ja toimeentulokiriippuvuus vähenisi.

Muuramen kunta katsoo, että tavoitteena tavoite on kannatettava kuntien näkökulmasta. Kuntien ikärakenteen muutos johtaa siihen, että osaavasta työvoimasta tulee pulaa sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Toisaalta maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työllistyminen vähentää maahanmuuttoon liittyviä lieveilmiöitä ja sitä kautta vähentää julkisen talouden kustannuksia. Molempien syiden takia maahanmuuttajien nopea integroituminen tukee kuntien elinvoimaa sekä julkista taloutta.

Lausuntopyynnön liiteaineistossa esitettyjen säästöjen toteuttamistavat eikä lausuntopyynnön sisältö itsessään ota kantaa ydinongelmaan - maahanmuuttajien mahdollisuuteen työllistyä vallitsevissa työmarkkinatilanteissa heidän niin halutessaan. Tähän asiaan tulisi kiinnittää jatkovalmistelussa merkittävästi enemmän huomiota. Toimeentulokiriippuvuuden vähentäminen edellyttää panostusta alkuvaiheen kotoutumiseen sekä työllistymiseen. Jotta tähän päästään, edellyttää se muun muassa vahvaa suomen kielen koulutusta. Kotoutumista eivät tue esityksessä esitetyt rahoituksen leikkaaminen sekä korvausajkojen lyhentäminen. Näin ollen tämä ei tue myöskään työllistymistä. Alkuvaiheen kotoutumiseen tulisi liittää opiskelun tuki sekä työllistymiseen ohjaavia muita tukitoimia. Ajatus Kotoutuja-asiakkaiden merkittävästä perustoimeentulotuen tarpeen vähenemisestä lyhyellä aikavälillä vaikuttaa epärealistiselta eikä todellisia säästöjä julkiselle sektorille tätä kautta synny.

Hallitus on tehnyt useita leikkauksia niin kotoutumisen edistämiseen kuin työllisyyspalveluiden toteuttamisen valtionosuusrahoitukseen, vaikka järjestämisvastuu ei ole vielä edes siirtynyt kunnille. Tilanne kuntataloudessa on ja tulee tulevina vuosina olemaan erittäin haasteellinen jo ilman näitä leikkauksia ja niistä seuraavia valtionosuusvähennyksiä. Palvelut tulevat siirtymään kunnille alirahoitettuna, mikä ei edistä kuntien mahdollisuuksia panostaa kotoutumisen edistämiseen. Samalla kuntien vastuuta työttömyysetuuksien rahoituksesta korotetaan huomattavasti.

Kunnilla on toisistaan poikkeavat taloudelliset mahdollisuudet edistää kotoutumista ja tästä syntyy suuri riski kotoutumisen epäonnistumiselle pitkällä aikavälillä. Näiden leikkausten myötä kuntien taloudellinen kantokyky heikkenee kotoutumisen edistämässä ja heijastevaikutukset kuntien ja yhteiskunnan näkökulmasta ovat merkittäviä. Kotoutumisen palveluista leikattaessa suurena riskinä muun muassa lasten tilanteen heikentyminen ja heikot oppimistulokset, maahanmuuttajien työttömyyden kasvu, perheiden huono-osaisuuden lisääntyminen sekä mielenterveyshaasteiden ja jopa rikollisuuden lisääntyminen. On ehdottoman tärkeää sekä kuntien että muiden viranomaisten näkökulmasta, että kunnille tuleva rahoitus vastaa lisävelvoitteiden todellisia kustannuksia.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Korvausaikojen lyhentämistä esitetään lyhennettäväksi kiintiöpakolaisilla neljästä vuodesta kolmeen vuoteen ja muiden kuin pakolaistaustaisten korvausaikaa kolmesta vuodesta kahteen vuoteen. Kotoutuminen on usein kuitenkin tätä pidempi prosessi, jota ei pystytä mittaamaan aikamääreellä. Tärkeää on myös huomioida se, että eri taustoista tulevat ihmiset saattavat tarvita erilaisia tukimuotoja ja aikarajoja, jotta heidän olisi mahdollista asettua uudelle paikkakunnalle.

Ehdotuksen taustalla on oletus siitä, että korvausaikojen lyhentäminen voisi johtaa nopeampaan ja tehokkaampaan kotoutumiseen sekä säästöihin. Korvausajan lyhentäminen kotoutumislain muutoksella itsessään ei edesauta sen piirissä olevien maahanmuuttajien nopeampaa siirtymistä työmarkkinoille vaan päinvastoin lisää kuntien taloudellista taakkaa.

Laskennallinen korvaus ei ole korvamerkittyä rahaa, vaan vuodesta 2025 eteenpäin kuntien tulee kattaa sillä myös kotoutumiskoulutuksen kustannuksia.

Korvausmäärien ja -aikojen vähentämisellä voi olla negatiivisia vaikutuksia siihen, millaista tukea kunta pystyy tarjoamaan kohderyhmälle. Lyhyemmät korvausajat saattavat johtaa siihen, että tietyt väestöryhmät jäävät ilman riittävää tukea ja mahdollisuuksia. Tämä heijastuu yhteiskuntaan laajemmin esimerkiksi lisääntyvänä eriarvoisuutena ja syrjäytymisenä.

Lienee suhteellisen selvää, että korvausajan lyhentäminen tulee myös heikentämään kuntien mahdollisuutta ja halukkuutta panostaa maahanmuuttaneiden kotouttamiseen ja kiintiöpakolaisten vastaanottamiseen. Suomi on kuitenkin sitoutunut kansainvälisesti vastaanottamaan haavoittuvassa asemassa olevia kiintiöpakolaisia. Näin ollen hallituksen esitys korvausajan lyhentämiseksi on ristiriidassa tämän linjauksen kanssa. On muistettava, että haavoittuvassa asemassa olevien

henkilöiden joukossa on korkean profiilin koulutus-, työ- ja osaamistaustaa omaavia henkilöitä eli Suomen tarvitsemia kansainvälisiä osaajia. Pelkästään kotoutumisen rahoitusta leikkaamalla ei tueta kestävästä kotoutumisesta vaan päinvastoin edesautetaan syrjäytymistä, suomen kielen taidottomuutta, josta seuraa hyvin helposti heikkoa työmarkkina-asemaa sekä pienituloisuutta.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Muuramen kunta toteaa, että ajatus päällekkäisten tehtävien karsimisesta ja kuntien hallinnollisen taakan keventämisestä on itsessään kannatettavaa. Sinänsä on myös kannatettavaa, että lainsäädäntöä yksinkertaistetaan ja byrokratiaa puretaan. Tiettyjen kumottaviksi esitettyjen pykälien kohdalla herää huoli kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyön vähenemisestä. Kumottaviksi esitetyt pykälät: monialaisen kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin (15 §) ja monialaisen kotoutumissuunnitelman (17 §) ovat olleet erittäin tärkeitä rakenteita kunnan ja hyvinvointialueen välisessä yhteistyössä.

Toimivat yhteistyömuodot takaavat oikea-aikaista ja vaikuttavaa palveluprosessia asiakkaalle sekä toimivia prosesseja eri tahojen kesken, kun asiakkaan tilanne sitä vaatii.

Säästötavoitteiden aikaansaamiseksi kotoutumislaista kumottaisiin muun muassa kunnan velvollisuus laatia asiakirja kunnan kotoutumishjelmasta, kunnan ja hyvinvointialueen velvollisuus laatia monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja monialainen kotoutumissuunnitelma sekä kunnan velvollisuus tarvittaessa laatia perheen kotoutumissuunnitelma.

Monialaisista osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioimisesta sekä monialaisesta kotoutumissuunnitelmista luopuminen ei poista kuntien lakisääteistä vastuuta tehdä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tai kotoutumissuunnitelma. Sosiaalihuoltolaki asettaa tämän lisäksi lakisääteisiä velvoitteita hyvinvointialueille suunnitelmien tekoon. Näin ollen suunnitelmien määrä sekä työmäärä pysyy samana korvausten vähetessä. Näin ei myöskään pääse syntymään yhteistyön synnyttämiä tehokkaita monialaisia palveluprosesseja. Tällä hetkellä toisistaan tietämättä viranomaiset tekevät samansisältöisiä suunnitelmia. Tärkeää kuitenkin on, että arviointien ja niiden pohjalta tehtävien suunnitelmien tulee olla oikea-aikaisia ja vaikuttavia. Keskeistä olisi varmistaa kotoutuja-asiakkaan kanssa työskentelevien tahojen tietoisuus toisistaan sekä yhteydenpidon kanavat erityisesti tilanteissa, kun kotoutujan palvelutarve sitä vaatii. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta laista löytyvien monialaisten työllistymissuunnitelmien rinnalla luontevaa olisi säätää monialaisista kotoutumissuunnitelmista ja niihin sisältyvien tietojen siirtämisistä viranomaisten kesken.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Kunnan velvollisuuden poistaminen kotoutumishjelman asiakirjan laatimiseen (13 §), maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmän kumoaminen (48 §) sekä suunnittelu- ja seurantavelvoitteiden keventäminen (45 §, 49 §) eivät käytännössä vähennä juurikaan kunnissa tehtävää työmäärää tai tuo merkittäviä säästöjä. Kunnilta ollaan poistamassa raportointivastuu ELY-keskuksiin, jolla osaltaan kevennettäisiin kuntien tehtävää. Raportoinnin piiriin kuuluvat kotoutumisen edistämisen tavoitteiden saavuttaminen, toimenpiteiden toteutuminen, palveluiden saavutettavuus, rahoituksen tason riittävyys ja vaikuttavuuden seuranta. Hallituksen esityksen

perusteluissa mainitaan, ettei ole olemassa tarkkaa tietoa siitä, miten kunnat laskennallisia korvauksia käyttävät. Raportointivastuun poistaminen tarkoittaa sitä, ettei sellaista tietoa jatkossakaan ole saatavilla, jotta voitaisiin arvioida, ovatko korvaukset linjassa kunnille aiheutuviin kustannuksiin. Tiedolla johtamisen ja rahoituksen ohjaamisen näkökulmasta tämä ei ole tarkoituksenmukaista, vaikka se osaltaan jossain määrin vähentää kunnissa tehtävän työn määrää.

Leponiemi Tanja
Muuramen kunta